

GORIŠKA STRAŽA

Številka 68.

V Gorici, v ponedeljek 27. avgusta 1923.

Letnik VI.

Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Oglasi se računajo po dogovoru in se plačajo vnaprej. List izdaja konsorcij "GORIŠKE STRAŽE". Tisk. S. Spazzal v Trstu. Uprava in Uredništvo: ulica Mameli 5. (prej Scuole).

Izhaja vsak ponedeljek in četrtek ob 8. uri — predpoldne. — Stane za celo leto 15 L., za pol leta 8 L., za četrt leta 4 L. Za inozemstvo celo leto 30 L. Na naročila brez dopolne naročnine se ne oziramo. Odgovorni urednik: RIJHARD OREB.

Naš naraščaj.

Politični in narodni položaj, v katerem živimo, je brezupen. Če človek roma po naši lepi deželi, vidi toliko vprašujočih pogledov in sliši toliko žalostne radovednosti, da se mu začne krčiti srce v strahu: kaj bo? Ne šteti odloki in druge odredbe vlade, ki prihajajo v deželo, razni tuji in domači elementi, ki bi radi osvojili gospodujoče stališče nad nami, neštevilne šikane, ki jih morajo vsi zavedni našinci pretrpeti, povzročajo, da so mnogi malodušni in se po deželi vedno bolj širi strah pred bodočnostjo.

Vsem tem malodušnežem in obupajočim hočemo povedati danes bodrilno besedo.

Ze malodušnost in brezupje, ki se jih prijemljeta, nista na mestu. Narod, ki si upa prirepati katoliške shode kot je sedanj, ki se vrši v teh dneh v Ljubljani, je tako žilav, kreden in kulturno visoko stoječ, da je nemogoče, da bi ga kdo potujčil. Sicer smo mi primorski Slovenci res samo odrezana veja tega kvišku hrepenečega naroda, toda njegova politična, gospodarska in kulturna moč bo brezdvomno tudi naša najčvrstejša opora. S to našo izjavo nočemo ugovarjati kakih iredentističnih mnenj, temveč samo ponavljamo kar smo že nešteto krat in pred vsemi v to poklicanimi forumi povedali: mi primorski Slovenci se zavedamo, da smo italijanski državljani. Zato lojalno prevzemamo vse dolžnosti, ki nam jih naklada država, toda terjamo tudi, da se nas priznava kot narod z vsemi pravicami, ki mu pristojajo.

Po mnogih bridkih dogodkih, ki so se izvršili v naših krajih, se bo marsikdo, ki bo čital te naše pogumne besede trpko nasmehnil. Zatrjevanja so lepa, bo rekel, toda nam nič ne pomagajo: mi smo kljub vsemu brezpravna in neupoštevana raja, ki je obsojena k smrti.

Bodite potolaženi vi črnogledci! Brezdvomno so težke prilike, v katerih se borimo, Marsikdo, na katerega smo računali z vso gotovostjo, je odpadel. Zapisati pa moramo v čast svojega dela in svojega ljudstva, da vsa dežela ogorčeno obsoja vse take neznačajneže. Toda s tem se ni zaključeno naše poročilo. Prijatelji vedite in veselite se: naša učeča se mladina — naša bodočnost je nepokvarjena. Zadnje tedne so se vršili razni sestanki naše srednje in visokošolske omladine, ki so vsi dokazali, da je v našem naraščaju pravi duh, požrtvovalna ljubezen in nezlomljiva volja po življenju. Med našim dijaštvom, zlasti onim, ki sledi smernicam našega Kreka, je zavalovalo mnogoobetajoče gibanje. Krščanski socialisti imajo med našim akademskim in srednješolskim naraščajem toliko mladih, zavednih, navdušenih fantov, da je veselje priti v njihovo družbo. In če imamo cvet naraščaja za seboj, koga naj se bojimo? Ali je mogoče, da bi zavedno ljudstvo zdravo, požrtvovalno inteligenco propadlo?

Fantje so na krovu, zato bodimo mirni!

Kaj se godi po svetu?

Pisati o novostih političnega značaja postaja vedno bolj težko. Vsi čutimo, da visi nekaj težkega v ozračju, toda dognati vse vzroke sedanjega položaja je skoro nemogoče. Brezdvomno se vsaka vlada bori, da bi dosegla čimveč uspehov in pri tem ne izbira sredstev, ki naj se jih poslužuje. Brezdvomno je pa tudi, da vsi odločilni krogi to vedo in so vsled tega medsebojno skrajno nezaupljivi.

Naj omenimo kratko samo nekatera vprašanja, ki razburjajo v zadnjih dnevih svetovno politično javnost.

Francija in Nemčija.

Ne da bi pretiravali je gotovo, da tvori francosko-nemško razmerje najglobljeji in najtežji povod vseh mednarodnih sporov. Francija bi rada dosegla, da bi bila Nemčija vsled svoje gospodarske oslabilosti njena najmanj nevarna soseda, Nemčija se pa noče vkloniti in misli na osveto. Novi dr. kancler Sresemann je bil v svojih izjavah, ki jih je podal ob pričetku svoje vlade, zelo spravljen ter je hotel ločiti gospodarsko in politično vprašanje spora, toda uspeh tega njevoega koraka je zelo dvomljiv. Francija si je priborila sedaj po vojni nadvlad v Evropi in si jo hoče tudi obdržati, kljub temu da so ji razni «prijatelji» zelo nevoščljivi.

Veliko bolj kot politična omeroglost, v katero je potisnila vojna Nemčijo, tlači njen svobodni razmah vprašanje valute, ki grozi v zadnjem času vničiti vse gospodarstvo nekaj tako mogočne in cvetoče države. Zadnje dneve je tečaj marke zopet nenadno padel in dobite sedaj za ameriški dolar že 7 milijonov nemških mark. Položaj postaja seveda nevdzdržen, toda po našem mnenju ne samo za dolžnika, temveč tudi za upnike. Gospodarska propast Nemčije bi ne tirala v pogubo samo nje kot dolžnika, temveč bi bila vzrok za še večje oslabiljenje evropskih gospodarskih vrednot. Vsled tega se Francija boji poseči po skrajnih sredstvih in Nemčija razmeroma mirno čaka, kako se bodo rešila vprašanja, ki so v marsikaterem pogledu zanjo življenjskega pomena.

Francija naj omogoči Nemčiji gospodarsko dihanje.

Državni kancler Sresemann je imel 21. t. m. o priliki banketa Zveze industrijcev in trgovcev velik politični govor, v katerem se je bavil s francoskimi zahtevami glede rešitve reparacijskega problema in z nemškim notranje-političnim položajem. Izvajal je med drugim:

Notranja sanacija je predpogoj za uspešno udejstvovanje na zunanje-političnem polju. Vlada namerava v to svrhu ustanoviti devizni fond in izdati še razne druge prisilne ukrepe. Nemčija nikakor ni sama povzročila katastrofe svoje valute in vidi v izjavah angleške vlade praktično rešitev reparacijskega vprašanja. Tudi francoski ministrski predsednik je označil praktično rešitev reparacijskega problema za cilj svoje politike. Kot pozitivno zastavnino zahteva francoska vlada garancijo nemških železnic in vsega gospodarstva, poleg kontrole nad nemškimi carinskimi dohodki. Če ima francoska vlada

resne namene, dobiti po poteku moratorija za nemške dajatve pozitivne garancije, potem bo mogoče priti do sporazuma. Vendar pa Nemčija začasne zasedbe rurskega ozemlja in prilastitve Porenja, njegovih železnic, posameznih rudnikov in drugih posestev ne more smatrati za podlago rešitve v reparacijskem vprašanju. Vprašnje nemškega Porenja ni vprašanje kompromisov, temveč življenja. Sprejel sem z zadoščenjem izjavo francoskega ministrskega predsednika in vlade, da ne zasleduje političnih ciljev in da se ne bavi z aneksijskimi mislimi. S to izjavo pa se predložena rešitev ne da združiti, če se ne odstranite obe točki gospodarskega značaja, ki hosta odprli pot za praktično rešitev. Nemčija more le upati, da se bo našel sporazum med zavezniki in nato z Nemčijo, ki bo ugodil upravičenim zahtevam upnikov in obenem omogočil razvoj Nemčiji.

Vsebina belgijskega odgovora Angliji.

Belgijska vlada odgovarja v svojem odgovoru Angliji najprej na argumente angleške zunanje ministra glede prioritete reparacij in ključa o razdelitvi, kakor je bil določen v Spaaji. V nadaljnjem dokazuje nota, da je Anglija prejela od Nemčije ravno tako visoke vsote kot Belgija na podlagi svojih predpravil. Nota ponavlja zavlačevanje konkretnih odgovorov s strani Nemčije in poudarja, da se strinja glede zakonitosti ruhrske zasedbe s francoskim stališčem. Končno razvija belgijska vlada v svojem odgovoru lasten reparacijski načrt, ki bi mogel služiti za podlago interministerijalnih pogajanj.

Reško vprašanje na kritični točki.

Italijansko-jugoslovanska pogajanja so prišla na kritično točko. Mussolini je 8. avgusta preko predsednika italijanske delegacije v paritetni komisiji izročil jugoslovanski delegaciji spomenico, v kateri se omenja, da italijanska vlada ne more več dovoljevati opozicije, ki jo izvaja Jugoslavija in tako otežuje rešitev reškega vprašanja. Italijanska vlada je z evakuacijo tretje cone v Dalmaciji in s hitro izvršitvijo jadranskega sporazuma dovolj dokazala svojo dobro voljo in svoje jasno stališče in zato obzaluje zadržanje jugoslovanske vlade, ki neprestano odlašala definitivno ureditev visočih problemov. Mussolini koncem spomenice sporoča, da bo, ako do 31. avgusta ne pride do sporazuma v reškem vprašanju, primoran pridržati si popolno svobodo akcije. Jugoslovanskega odgovora dotlej še ni, ali jugoslovanske vesti o baje doseženem sporazumu kažejo, da je italijanska spomenica napravila vtis. Italijanska vlada je za ta korak zahtevala odobrenje od prijateljskih velesil in je tudi dobila. Pod svobodo akcije, ki se omenja v spomenici, se v sedanjih okoliščinah ne more razumeti drugega nego ankesijo Reke s predhodno odpovedjo rapsalske pogodbe. Italijanski minimalni predlogi za rešitev reškega vprašanja, kakor so navedeni v omenjeni spomenici, obsegajo štiri glavne točke in sicer:

1. Reško vlado prevzame paritetna komisija.

2. Paritetna komisija prenese politično in administrativno upravo Reke na italijansko vlado.

3. Paritetna komisija upravlja v skupnem konsorciju z železnico.

4. Baroš in Delta prideta pod jugoslovansko suvereniteto, vendar ostajeta 99 let skupno z Reko kot meločljivi corpus.

V. katoliški shod v Ljubljani.

Vsa Jugoslavija živi trenutno pod vtisom velikega katoliškega shoda, — prvega v novi jugoslovanski državi, — ki se je pričel v soboto 25. t. m. Vlada s kraljem vred se je vdeležila kongresa. Nimamo še nikakih poročil kako se je vršila manifestacija v nedeljo 26. t. m., toda že po poročilih o sprejemu moramo sklepati, da je doživela Ljubljana dneve kot jih še ni videla. Apostolski nuncij Pellegrinetti se je pripeljal v Ljubljano v spremstvu zagrebskega nadškofa dr. Baura z avtomobilom. Ob 5tih je bil v salezijanskem samostanu na Rakovniku, kjer ga je pričakovala deputacija ljubljanskega občinskega sveta in pripravljalnega odbora V. kat. shoda. Podžupan dr. Stanovnik je pozdravil nuncija v krasnih besedah, povdarjajoč, da pomenja kat. shod za slovensko ljudstvo in posebno še za belo Ljubljano **poživljenje in poglobitev vseh kulturnih in socialnih sil slovenskega naroda**. Apostolski nuncij Pellegrinetti se je v **lepih slovenskih** besedah zahvalil za stopstvo občinskega sveta za ljubezniv sprejem. Ap. nuncij se je nato odpeljal pred stolnico, kjer so se zbrali cerkveni in civilni dostojanstveniki ter organizacije kat. slov. ljudstva. Ljudstva se je silno veliko zbralo pred stolnico. Papeževega odposlanca je nagovoril predsednik pripravljalnega odbora vseučiliški prof. dr. Slavič. Med drugim je rekel:

«Naše veselje nad Vašim prihodom pa je tem večje, ko Vašo Prezvzišenost **moremo pozdraviti v svojem jeziku, katerega razumete, ki poznate jezik in pesmi naših pesnikov**».

Apostolski nuncij je odgovoril v slovenskem jeziku, poudarjajoč ljubezen in zvestobo slovenskega naroda do katoliške cerkve od najdavnjših časov. Papeževega odposlanca so nato pozdravili veliki župan dr. Lukan, polkovnik Vučković, češkoslovski konzul dr. Beneš, fr. konzul Flach, avstrijski konzul Kohruss, it. De Comelli in belgijski konzul Dular. Pred glavnim vhodom v stolnico je čakal apostolskega nuncija škof dr. Jeglič z asistenco. Sledil je slovesen vhod v stolnico sv. Nikolaja, v kateri je podelil apostolski nuncij monsgr. Pellegrinetti papežev blagoslov.

Popoldne so se pripeljali barski nadškof dr. Dobrečič ter katoliški akademiki iz Lilleja. Ob pol petih se je pripeljalo 20 Slovencev z Westfalskega.

Na shod se je pripeljalo že veliko očetov frančiškanov iz Bosne, Hercegovine, Dalmacije in iz Hrvaške s štirimi provincijali ter vse polno vlakov Štajercev, Prekmurcev, Korošcev in Hrvatov.

O nadaljnjem poteku te brezdvomno največje prireditve med Slovenci, bomo poročali prihodnjic.

Širite Naročajte Berite „Goriško Stražo“.

